

מקורות התורה

53 - חומרא

מכללת מבשרת ירושלים

A] CHUMRAH - MOTIVATING FACTORS

- Do not confuse (i) the concept of 'chumrah' as a extra beyond the required halacha and (ii) 'chumrah' built into the halacha - where the result in a ruling in accordance with a more stringent position, which becomes 'ikar hadin' eg 'חומרא דר' זירא'

1. והפרישות בדינים הוא להחמיר בהם תמיד, לחוש אפילו לדברי יחיד במחלוקת אם 'טעמו נראה', אפילו שאין הלכה כמותו ובתנאי שלא יהיה חומרו קולו, ולהחמיר בספיקות אפילו במקום שאפשר להקל בהם. וכבר ביארו לנו חכמינו ז"ל (חולין לז) מאמר יחזקאל: (דיד) הנה נפשי לא מטמאה - שלא אכלתי מבהמה שהורה בה חכם [בהמה שיש בה ספק איסור, ואף על פי שלסוף הורה בה החכם היתר], ולא אכלתי מבשר כוס [כוס לשון שחיטה, שאומרים בעליה שחוט שחוט, כלומר שלא אכל מבהמה שנוטה למות, שממהרים לשוחטה בטרם תמות ותעשה נבילה, ואף על פי שמעיקר הדין מותר לאוכלה הואיל ונשחטה בטרם תמות, מ"מ קרובה היא לנבילה]. והנה כל זה מותר הוא מן הדין ודאי, אלא איהו דאחמיר אנפשיה. וכבר זכרתי למעלה שאין ללמוד ממה שהותר על כל ישראל, לפרושים שיש להם להרחיק מן הכיעור ומן הדומה לו ומן הדומה לדומה.

וכן אמר מר עוקבא (שם קה): אנא בהאי מילתא חלא בר חמרא לגבי אבא, דאילו אבא כד אכל בשרא האידנא, לא הוה אכל גבינה עד למחר כי השתא, ואנא בהאי סעודתא לא אכילנא בסעודתא אחריתי אכילנא [אני בדבר זה: של הרחק אכילת חלב מבשר, חומץ בן יין לגבי אבי, שאבי כאשר ה' אוכל בשר עכשיו, לא היה אוכל גבינה עד מחר באותה שעה, כלומר הפסיק עשרים וארבע שעות, ואילו אני בסעודה זו איני אוכל אבל בסעודה אחרת אוכל אני]. ובודאי שאין פסק ההלכה כמו שהיה אביו עושה, שאם לא כן לא היה מר עוקבא עושה נגד זה, אלא שאביו מחמיר היה בפרישותו ולכך היה מר עוקבא קורא עצמו "חלא בר חמרא" לפי שלא היה פרוש כל - כך כמוהו

ספר מסילת ישרים פרק יד

A1 - THE MITZVOT OF CHASIDUT

- Consider Torah mitzvot which come into play in the leaning to 'chasidut'²
- 'אהבת ה' - the urge to do extra out of yearning for closeness to God
- יראת שמים - the concern of over-stepping the mark and causing real harm to oneself or others
- בין אדם למקום - the push to strive for the spirit of the law, not just the letter, particularly in matters of
- בין אדם לחברו - the push to go beyond the letter of the law, particularly in matters of

2. וכל איש אשר נשמתו זכה ביותר תאוה נפשו לעשות חומרות וחסידות ביותר. וכל אשר אין נשמתו מתוקנת כל כך תאוה נפשו לילך אחר הקולות ..... ובזה יוכל האדם להבחין את עצמו

כף החיים סימן קנ"ח ס'ק כ"ה

A2 - AVOIDING SAFEK

- יראת שמים - as above
- The 'Brisker' approach to psak - rejecting the underlying methodology of the Shulchan Aruch

1. Wording in brackets is not part of the text but is explanatory
2. In the religious, not modern-day sociological sense

A3 - טעמו נארה - A3

- When YOU understand the sugya more clearly in accordance with one shitta (usually in Rishonim) even though the Shulchan Aruch rules more leniently in practice

A4 - PICKING ONE AREA TO 'SPECIALIZE' IN 110%

3. אמר רב נחמן: תיתי לי דקיימית שלש סעודות בשבת. אמר רב יהודה: תיתי לי דקיימית עיון תפלה. אמר רב הונא בריה דרב יהושע: תיתי לי דלא סגינא ארבע אמות בגילוי הראש. אמר רב ששת: תיתי לי דקיימית מצות תפילין. ואמר רב נחמן: תיתי לי דקיימית מצות ציצית. אמר ליה רב יוסף לרב יוסף בריה דרבה: אבוד במאי זיהיר טפי? אמר ליה: בציצית. יומא חד הוה קא סליק בדרגא, איפסיק ליה חוטא - ולא נחית ואתא כמה דלא רמיה

שבת קיח:

4. תיתי לי דקיימי מצות תפילין - פי' אף על פי שכיח שומר האחרות היה זכיר צו לעשותה ככל דקדוקיה וחוקותיה לגמרי, שכן כל תלמיד חכם ראוי לו לקבוע לעצמו מזוה אחת לקיומה כהלכתה

חיזושי הריטב"א שם

A5 - 'המחמיר תבא עליו ברכה'

5. אף על פי שחמץ בפסח אוסר במשהו שאין טעם החמץ נרגש בתערובתו מכל מקום אם החמץ נותן טעם לפגם בהתערובת אינו אוסר כלל .... ויש חולקין על זה ואומרים כיון שחמץ בפסח אוסר במשהו ואין לך ביטול טעם יותר ממהו באלפי אלפים ואף על פי כן אסור והוא הדין לנותן טעם לפגם .... וכן נוהגין במדינות. אלו אבל במקום שאין שם מנהג ידוע יש להורות שהמיקל כסברא הראשונה לא הפסיד אבל המחמיר תבא עליו ברכה

שולחן ערוך הרב אורח חיים סימן תמו

- Note that the expression המחמיר תבא עליו ברכה does not appear at all in the Tanach or Chazal. We see it for the first time in the Rishonim
- Note also that it usually comes in a specific context ie a din derabbanan (in a din deoraita chumrah will usually be obligatory, not merely recommended) where there are multiple opinions and the ikar hadin is in accordance with the lenient position.
- Is this expression recommending chumrah as a good thing? Or is it saying that one is allowed to machmir and should not be afraid of the implications of choosing a chumrah (ie chumrah is often a dangerous thing and may be prohibited where there is a clear psak lehakel - see below)

A6 - 'וכל בעל נפש יחמיר'

6. י"א הא דאסור למכור להם דברים השייכים לעבודתם, היינו דוקא אם אין להם אחרים כיוצא בו או שלא יוכלו לקנות במקום אחר, אבל אם יכולים לקנות במקום אחר, מותר למכור להם כל דבר. ויש מחמירין. ונהגו להקל כסברא הראשונה, וכל בעל נפש יחמיר לעצמו

רמ"א שולחן ערוך יורה דעה הלכות עבודת כוכבים סימן קנא

- Note that the expression וכל בעל נפש יחמיר does not appear at all in Chazal nor in the Rishonim! We see it once (here) in the Shulchan Aruch and then MANY times in the Acharonim³
- What is a 'ba'al nefesh'?

3. Interestingly 17 times in the Shulchan Aruch HaRav, 7 times in the Mishna Berura/Biur Halacha and fascinatingly not once in the Aruch haShulchan